

Texten är automatiskt genererad. Vi har i nuläget endast möjlighet att erbjuda transkriberingar i obearbetad form.

Sverige består av tusentals skärgårds-öar. Inte bara vid kusterna utan också i alla våra stora insjöar. Och karaktäristiskt för svensk skärgård är många öar med få invånare på varje ö. En speciell form av glesbygd kan man säga. Och det är det ju såklart särskilda krav på all form av samhällsservice, skola, vård, omsorg, post, kommunikationer, bredband, livsmedel. Vad krävs egentligen av samhället för att man ska kunna leva ett fungerande liv? Hur kan man locka fler att bli fasta öbor? Och hur ser egentligen framtiden utför skärgård? Livet du lyssnar på podden Landet, en podd från Landsbyggsnätverket med mig och Håkan Montelius. I det här avsnittet ska vi prata ö-liv. Och med mig för att prata om ö-liv så har jag såklart tre stycken öbor. Först och främst. Hej och välkommen säger jag till Joar Sandström som finns på Holmön i Norra Kvarkens skärgård utanför Umeå. Hej! Hej! Hej! Du är styrelsemedlem på Skärgårdens Riksförbund och sitter också med i Holmöns utvecklings-forum. Sa jag allt rätt här nu? Det stämmer mycket bra. Hur är vädret i Norra Kvarken just nu? Det är strålande sol och alldeles vindstilla. Härligt i dag.

Jag ser också hej och välkommen till Lotten Hjelm som är ordförandeför Skärgårdens Riksförbund och där hittar vi på Jungfruskär i Stockholms skärgård. Hej Lotten! Hej hej! Det stämmer utmärkt. Det här måste ändå vara en av våra mest berömda öar i Sverige? Vem har inte dansat runt Jungfruskär på midsommarafton?

Ja, tyvärr så är den ön från västkusten, men vi låtsas att det är samma. Det går bra.

Det finns två olika Jungfruskär. Jag tror dessutom att det skulle vara jungfru och kär, att man är liksom...

Men Jungfruskär är mycket bättre hon. Ja.

Jag sjunger så när jag dansar i alla fall. Vi ska också säga hej och välkommentill Anna Ågren som finns på Dyrön och då är vi på västkusten strax söder om Tjörn. Eller hur?

Hej! Hej! Jag tänker du får börja här. Vad är det bästa med att bo på en ö? Det är att få vara nära naturen, havet, åka båt.

Ja, det är nog omgivningen runt och runtomkring som man njuter mest av lotten. Vad säger du? Ja, men jag håller med. Det är närheten till naturen och man tröttnar aldrig på det vackra på något vis. Det kan vara lika vackert en grådskig dag när det blåser och är lite otrevligt som det kan vara en sån här dag när solen strålar och det är alldeles blankt ute. Och sedan tycker jag att det blir en väldigt fin sammanhållning. Nu bor jag ju ensam på ön, men det blir en väldigt fingemenskap i samhällena för att det är en sådan tydlig avgränsning. Så man är också lite beroende av varandra. Johan, vad säger du då? Varför trivs du på ön? Vi har förutom naturen och sammanhållningen som Anna och Lotten var inne på så måste jag också säga att jag gillar att vara lite utsatt så inte jämt tar saker för givet. Vädret kan ställa till det. Man kanske inte tar sig till fastlandet när man behöver. Och det finns en tjusning. I det tycker jag att det finns villkor som man inte råder över och då känner man sig väldigt levande. Ja, du kommer in på min nästa fråga. Ni är ju en liten grupp människor eller det är få som bor på öar i Sverige. Och som du säger man lever ganska utsatt. Vilka särskilda behov har man när man är bofast på en ö utan en fast förbindelse till fastlandet? Det som karaktäriserar öar är att allt som behövs i samhället måste finnas på ön, för man kan ju inte åka till en grannby för att handla eller man behöver det. Man kan inte bara en entreprenör från en granne komma och reparera det som behöver lagas utan allt som behöver finnas lokalt, i alla fall i den landsända där jag bor, där vi inte som i Stockholms skärgård eller Bohuslän har många öar nära oss, utan vi är ju en egen satellit ute i havet, så det ska jag väl säga är en av utmaningarna att och också en förståelse som behöver finnas när man pratar om skärgårdsfrågor. Att det är annorlunda än att vara bofast i en by utanför på landet på fastlandet.

Lotten. Vilka är dina största utmaningar? Ja, jag har ganska stora utmaningar för jag måste alltid åka egen båt för att komma till min egen farkost. För ibland är det ju isoch elände så man måste liksom alltid ta sig själv. Man måste kunna köra i ur och skur och det tycker jag är lite som jag var inne på. Det är lite av charmen att folk betalar massa dyrapengar för att bestiga en massa berg och cykla till

Neapel. Och jag vet inte allt vad folk gör. Jag gillar att det är lite äventyri vardagen. Jag vet att jag har kommit hem någon gång. Det har varit becksvalt och man sicksackar mellan isflak och känner Yes. Nu har jag bestigit mitt berg. Nu är jag hemma. Nu står jag på min brygga liksom. Annars känner du att du bestiger berg i vardagen? Ja, det gör man ju ibland tycker jag. Jag pendlar ju nästan dagligen med tre barn, så jag känner mig väl beroende av färjan till exempel och sedan ha en parkeringsplats nära någonstans och ställa bilen som är på sin egen tomt. Och där är sådana praktiska grejer som man måste se till att ha för att det ska fungera i den här lite krångliga men underbara vardagen.

Ni har alla tre varit inne på att det är lite mer utmanande att bo ute på en ö och det är också en del av charmen. Är det något som ingår i Live paketet? Att man har lite sämre service? Man har lite svårare. Man accepterar kanske en lite sämre standard eller att det är längre resor och så vidare. Det är någonting man får köpa som Öbo.

Alltså inte bara det. Man kan ju inte bara köpa den. Naturligtvis är det ju inte lika lätt som att bo mitt inne i en storstad. Det fattar man ju och det måste man ju acceptera. Men man får, man får lösa saker själv på något vis. Jag tänkte på det häromdagen. Då var jag på nämnden med vårt city och gick från bryggan upp till vår hembygdsgård och allt jag passerade på vägen tänkte jag. Ja, det har vi öbor fixat själva. Allt ifrån went kuren till så skjutet, till vägskytarna, till bredbandsmodem, till hembygdsgården, biblioteket, allt jag passerade. Det var ingenting som var serverat på silverfat utan vi har ordnat det själva. Bland allt sånt är man tvungen att ta initiativet till själv för att man man känner att behovet finns. Man vill ändå ha den typen av service så man får vara beredd att göra lite. Själv så tror jag att det är så. Vilken service är man beroende av för att kunna klara sig? Ja, det är färjen. Transporter i mångt och mycket. Det är ju allt ifrån både godstrafik till persontrafik som är himla viktigt. Så är det ju. Sen är man ju också i dag beroende av det här med uppkoppling. Det är ju en sak man faktiskt inte får glömma bort och det vet ju Johan mer om. Ni har ingen bredband ute på ön. Vi har i Stockholms skärgård utbudet till nästan alla öar, vilket är helt fantastiskt. Jag sitter ensam som familj på våra öar och vi har ändå en

fiberkabel. Det är helt fantastiskt. Det är man ju liteberoende av idag faktiskt. Men däremot, vad händer om det blirströmavbrott en längre tid? Då står vi oshelt slätt nu när vi inte har några koppartråd här och kan ringa.

Då finns det inget som funkar så att man är beroende av många saker. Alla delar är lika viktiga på nåt vis.

Johan Ni har ingen bredband på Holmön, är det något som du saknar?

Ja i sådana här sammanhang. För när man har digitala möten eller träffar på nätet så får jag ofta sitta utan bild. Men nu är det lågsäsong, det vill säga att det är ju vår och det innebär ju att det är inte så mycket turister eller deltidsboende som är här sommarhalvåret. Så då räcker bandbredd till. Men från juni och ända in i september så blir det ju väldigt svajigt för då är vi väldigt, väldigt många fler som bor här. Vad är den viktigaste servicen som du behöver annars för att få vardagen att gå runt?

Vi har varit inne på det att nyckeln för alla öar är kommunikation till fastlandet, för vi är ju trots allt beroende av att kunna ta oss till fastlandet med det moderna liv som de flesta lever idag.

Men utöver det så har vi också tillgång till sådant som exempelvis dagligvaror och post. Men när man är till fastlandet så är ju färjan möjliggörare även för de bitarna. Men för oss som har ganska långt till fastlandet så behöver vi också den lokala servicen

här på ön i form av affär och apotek som ombud och så vidare. Och det har vi på Holmen trots att vi bara är 60 personer som bor här vintertid. Anna Hur ser du på dyrare än vad skulle du inteklara dig utan bortsett från färjan? Men vi har också ICA nära som är jättebra som vi kan handla till 99 procent på den lokala affären. Så det är ju toppen. Det underlättar ju vardagen mycket och det är som lotten så att det är ju mycket samhällsförändring och andra föreningar på ön som jobbar ständigt för att förbättra, både för oss som bor här men även för turismen och besökare.

Hur viktiga är de här mötesplatserna och samhällsförändringar som ni har nämnt? För att livet ska gå ihop? Och för oss är det otroligt viktigt att föreningarna här, både Idrottsförening Samhälls Förening Vägförening, försöker fixa med allt så att det blir så praktiskt som möjligt.

För oss är det otroligt viktigt. Jag tror att det är verkligen ärav godo. Jag tror inte det finns särskilt många som inte harnågon gemensam samhällsförändring. Man blir lite somen kommunstyrelse eller vad man ska säga just för att man också är litehänvisad till att ta hand om saker själva.

Bredbandsutbyggnaden har ändå gått ganska långt i stora delarav Sverige och det är att det finns bredband långt ute i skärgårdeni Stockholm är ju fantastiskt. Är inte det här något som också möjliggöratt det är lättare att bo ute på en önu än för tio år sedan?

Absolut. Det är ju mycket, mycket lättare när man kan ta med sig jobbetoch särskilt efter pandemin, tänker jag. Nästan alla har blivit vana att sittapå digitala möten. Att man kan jobba hemifrån och så där.Det tror jag faktiskt. Sen har de väl kanske inte riktigt fåttden enorma boomen som man skulle kunna önskaoch hoppas på. Men jag tror att många är lite räddaför att man inte ska vara något socialt sammanhang.Men jag tycker att man är betydligt mera social när man bor så här än om man bori ett flerfamiljshus innepå Vasagatan i Stockholm. Alla man möter känner man ju eller man haren relation till. Så det blir inte ensamtpå det sättet som jag tror att många är lite rädda för faktiskt. Det ärdärför man inte vågar ta steget att flyttaut för man tror att det är något annat än vad det är.

Sen handlar det också om att jag varit inne på det för att attskärgården i Sverige är väldigt välbesöktsommartid. Och det för med sig dels möjligheter attvi kan ha bättre service än vad befolkningsunderlaget vintertid kanskapa. Men det har ju också med sigandra problem kan man väl säga, och det är ju attdet råder väldigt stor bostadsbrist i hela skärgården.Samhället. Bostadspriserna ärju som de flesta känner till, väldigt, väldigt, väldigt höga.

Och det gör ju också att skulle du vilja våga ta steget,speciellt om du är yngre, ung vuxen som jag ärså ska du ju antingen ha en storplånbok, vilket de flesta som vill leva det här livetkanske inte har eller råka ha något inom familjen.

Och det ska jag väl säga är en av de störstahindren för utvecklingen av att folk skakunna flytta ut i skärgården. Du är ju aktivi Holmöns utvecklings forum och ni jobbar ju aktivt med attfå folk att flytta ut till Holmön. Hur gör ni det?

Där jobbar vi bland annat justmed Hur kan vi tillgängliggöra bostäder

och där har vi gjort inventeringar. Vilka kan tänka sighyra ut bostäder och då har vi fått lossnågra hus som hyrs ut har elva månader per år

och sen så går vi ju i allvarliga tankar. Men hur kan vi bygga någonting själva för att hyra ut som är en mer hållbarsituation? Det vill säga att man hyr tills vidare?

Den bilden tror jag vi delar med väldigt många andra öarrunt om i Sverige. Absolut, det är ju justhyresbostäder. Prova på boende eller flyttahemifrån hus som man behöver. Den möjligheten finnsliksom inte riktigt på. På många av öarna och finns det såär det för få, så det är verkligen någonting som behövs.

Men från ena sidan då Lotten Skärgårdens Riksförbund, hur jobbar ni praktiskt med att skapa förutsättningar för ett liv?

Ja, men vi jobbar ju på nationell nivå så där är det ju. Vi försöker ju påverka politiker, till exempel det här med strandskydd. Frågan har varit en väldigt viktig fråga för stora delar av våra skärgårdar. Det kan handla om fastighetsskatter eller det kan handla om allt möjligt och sen försöker vi hitta goda exempel. Vi har en bostadsgrupp, vi har massa arbetsgrupper inom skärgården, riksförbund och en av dem är just en bostadsgrupp där man tittar på olika alternativ där man kan stötta i ett bra exempel. Det är ett stort stort problem även här. Att få fastigheter till salu och de som är till salu drar ofta i vägprismässigt och då finns det en del markså att man hade kunnat bygga på privatpersonersom har planerat områden och gjort färdigt. Men sen kom ju hela strandskydd och satte stopp för det. Det är ett stort problem egentligen.

Håller ni med om det? Alla tre vet att det är strandskyddet som är den stora begränsningen när det handlar om att utveckla boende. Möjligheterna på öarna. Är inte det största problemet. Jag tror motståndet hos kommunerna är det största problemet faktiskt. Därför att alla lider inte av det här med strandskydd. En del öar är större än så eller ligger längre bort, så de blir inte drabbade på samma sätt. Men det är ja. Det är en stor del, men inte det enda hindret faktiskt. Det handlar om en vilja hos kommuner. Skulle jag vilja påstå. Ni nämnde ju att pandemin

har kanske förändrat hur man ser på det här med att ha nära till saker och ting. Många kanske blir mer bekväma av att bo på avstånd. Märker ni någon attityd? Skillnaden är att det finns ett ökat intresse för att bo ute i skärgården nu när pandemin.

Absolut. Jag gör det. Jag måste säga att jag har sett att det har lyst på det. Jag knappt visste att det låg några hus förut när jag åkte hem. På sommaren ser man ju inte att det lyser på det sättet så vi märker att det är fler som har varit i området. Men det blir ju också roligt då till exempel en sån simpel sak som på vintern har vi ingen sophämtning utan då måste man ta sin sopsäcksjäv till nämnd och lägga in den i sopkärl. Och så kommer en entreprenör och hämtar där. Och det är ju många som inte har vetat om ens en gång, för de kanske bara har varit i sitt hus under sommarhalvåret och då det är sophämtning som har ringt och varit otroligt upprörd.

Vilka dagar är det sophämtning nu egentligen? Så där, för de har inte tänkt på att på vintern måste man lösa det själv.

Förr i tiden så var det ju fiskare och lantbrukare som bodde på. Det var det man sysslade med när man bodde ute i skärgården. Idag är såklart turismen en viktig del och man har sin

sin inkomst liksom från tillvaron på ön och inte arbetspendlar in till fastlandet. Är det den här utvecklingen som kommer fortsätta? Ser ni att det kommer vara turism framför allt som är det viktigaste för skärgården framöver och för livet framöver? Jag tror att turismen kommer fortsätta att vara viktig

och jag tror att medvetenheten kommer att öka och man kommer att se att besöksnäringen behövs. Men den behöver ske på våra villkor. Det är vi som behöver sätta gränserna för när besöksnäringen är hållbar. Och hur gynnar besöksnäringen oss som bor här? Jag tycker var kul att delta också därmed fiske och jordbruk, för det är ju verkligen så. Det är många som kommer uti skärgården som känner någon lokal fiskare här, för det småskaliga fisket har ju minskat också väldigt mycket. Det är få. Det är jätte jätte få som livnär sig på fisket idag, i alla fall i Östersjön. Det är väl lite mer på västkusten, men det är ett pittoreskt inslag som folk gärna vill ha. Det saknas om det inte är så att det finns så undrar folk. Men man kan ju säga att alla näringar som ska

bedrivs på en ö blir väldigt mycket mer komplicerad av den anledningen varit inne på att bedriva ett jordbruk på en ö blir ju väldigt mycket svårare, men man får ju samma ersättning som om det vore på fastlandet.

Men samtidigt så förväntar sig besöksnäringen att landskapet ska hållas öppet så att det behöver finnas en medlem inom kommunen. Men det gäller egentligen alla typer av instanser, i detta fall länsstyrelsen som beslutar om stöd, möjligheter för de här jordbrukarna, att det måste gå att differentiera för att öar behövs speciella lösningar på alla frågor.

Vad tror ni om framtiden dag för livet? Historiskt sett så har det varit en avfolkning. Vi har inte fiskarna på samma sätt som man hade förr i tiden, möjligtvis som ett pittoreskt inslag då som nu, säger Lotten.

Tror ni att det kommer fortsätta att avfolkas? Det kommer bli svårare och svårare att leva på en ö och att färre människor kommer vilja göra det. Eller kan man vända det här?

Jag vägrar att tro att det ska fortsätta att gå utför. Jag vill verkligen inte tro det. För mig så är det den bästa av världar. Jag vill verkligen tro att hållbarheten kommer att göra, att man vill bo på ön. Men vi måste komma i ordning med det här med bostadspriserna. Jag tänker också att det är skärgårdsö, passar liksom aldrig in. Jag brukar jämföra med när en liten låda man hade till barnen att den runda klossen ska ner i det runda hålet och den trekantiga klossen ska ner i det trekantiga hålet. Så är samhället uppbyggt liksom. Vi är alltid en stjärna så vi passar aldrig i något hål. Vilken myndighet eller instans man än kontaktar så passar vi aldrig in, oavsett om det handlar om att beställa ett paket eller ha ett abonnemang eller prenumerera eller vad det kan vara för något. Det tror jag är bekymmersamt. Och ju mer saker blir digitaliserade och formaliserade så finns intenden blanketten som heter Skärgård längre. Förut fanns det tjänstemän som fick ta lite egna beslut och då visste man att man skulle ringa. Men nu är det inte så och det är lite problematik. Där brukar jag faktiskt jämföra vår situation lite med samernas situation. Där har man. Där finns det ofta anpassningar man kan göra för att deras tradition ska leva vidare. Men för skärgårdsborna så finns inte det nationella viljan på något vis medan vi har

samma gamlatraditioner och sätt att leva. Det får bli sista ordet i dagens avsnitt av podden Landet. Stort tack Lotten Hjelm, ordförande i Skärgårdarnas riksförbund. Stort tack Joar Sandström från Holmöns Utvecklings Forum och stort tack Anna Ågren från Dyrön. Tack för att ni var med i podden! Tack tack! Tack själv som.
Redaktör för på podden Landet är Ingrid Whitelock och det här är en podd från Landsbyggsnätverket.